

קבוע ליום 26.9.2017 בפני כב' הנשיא ד"ר אברהם אברהם

העותרים: האני סלום ואח'

ע"י ב"כ עוה"ד אבן ברי סנא ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
ת"ד 51070, נצרת 16072
טל: 04-8526333/4/5, פקס: 04-8526331
דוא"ל: Sanai@acri.org.il

- נ ג ד -

המשיבים: 1. עיריית נצרת עילית

ע"י ב"כ עוה"ד אולגה גורדון
היועצת המשפטית לעירייה
רח' גלבוע 16, נצרת עילית 17682
טל: 04-6475974, פקס: 04-6013058

2. שר החינוך

ע"י ב"כ עוה"ד פניני"ת נוה
ממונה בפרקליטות מחוז צפון (אזרחי)
רח' הגלבוע 9, נצרת עילית
טל: 04-6478120 ; 02-6467072
דוא"ל: PninitN@justice.gov.il

עיקרי טיעון מטעם העותרים

בהתאם להחלטות בית המשפט הנכבד מיום 16.7.2017 ומיום 14.7.2017, מתכבדים העותרים להגיש את עיקרי טיעוניהם. נוכח העובדה, כי המשיבה 1 (להלן: "עיריית נצרת עילית" או "העירייה") לא הגישה כתב תשובה במועד ובכלל, על ההשלכות שיש לכך, וכי המשיב 2 (להלן: "שר

החינוך או **"משרד החינוך"** או **"הנהלת משרד החינוך"** טרם השיב לדרישת העותרים לפרטים נוספים, יתמקדו עיקרי הטיעון בהתייחסות תמציתית לטיעונים שהועלו בכתב התשובה מטעם שר החינוך. הדברים מצטרפים לאמור בעתירה, והעותרים שומרים על זכותם לבקש להשלים את טיעוניהם ככל שיהיה צורך.

מבוא

1. עתירה זו עוסקת בביקורת שיפוטית על סירובם המתמשך של המשיבים 1-2 להקים בית ספר ערבי ממלכתי בעיר נצרת עילית, עבור אלפי תלמידי העיר הערבים שלומדים כיום, בלית ברירה, מחוץ לעיר. עתירה זו היא גלגולה השני של עתירה זהה שהוגשה לביהמ"ש הנכבד בחודש יוני 2016, עת"מ 31499-06-16 **סלום נ' עיריית נצרת עילית** (להלן: **"העתירה הראשונה"**) במסגרתה חויבו המשיבים ע"י בית המשפט הנכבד לבחון מחדש את צרכי החינוך להקמת בית ספר ולהציג נייר עמדה עדכני עד לא יאוחר מתחילת שנת 2017. חרף פסק הדין, החלטת המשיבים התקבלה רק במאי, ונמסרה לעותרים לאחר מספר גדול של פניות ותזכורות. עמדתם נותרה כשהיתה והם איתנים בסירובם להקים בית ספר ערבי בנצרת עילית.
2. למען הסדר הטוב התייחסות העותרים לטיעוני שר החינוך יובאו להלן בהתאם למבנה שבכתב התשובה:

אחריות משותפת של המשיבים

3. בתשובת שר החינוך לעתירה נטען, כי האחריות לקבלת החלטה לפתיחת מוסדות חינוך נתונה בידי הרשות המקומית, וככלל משרד החינוך אינו מתערב בהחלטה זו "אלא אם נפל פגם מהותי ו/או רשות החינוך המקומית פעלה בניגוד לחוק ו/או פעלה שלא בהתאם למדיניות משרד החינוך" (סעיפים 11-12 לכתב התשובה).
4. אלא שהאחריות לפתיחת מוסדות חינוך רשמיים מוטלת על המדינה ועל רשות החינוך המקומית במשותף. לשר החינוך נתונה הסמכות לחייב בצו את עיריית נצרת עילית לפתוח ולקיים מוסדות חינוך רשמיים לחינוך חובה וזאת על פי הוראות סעיפים 7 ו-10 לחוק לימוד חובה, התשי"ט-1949 (להלן: **"חוק לימוד חובה"**).
5. עוד יש להזכיר, כי במסגרת ההחלטה אשר עוגנה בפסק הדין בעתירה הראשונה, הוטל על המשיבים יחד לבחון את צרכי החינוך ואת טענות העותרים באשר להקמת בית ספר ערבי צומח בעיר נצרת עילית. בנסיבות אלה אין לקבל את הניסיון לגלגול האחריות מגורם אחד לאחר. יתרה מזו, משרד החינוך היווה חלק אינטגרלי ובלתי נפרד מהמפגשים אשר התקיימו בהליך קבלת החלטה לדחיית דרישת העותרים להקמת ביה"ס, כפי שמצוין בסעיפים 6-10 לכתב התשובה, וד"ר שמחון, מנהלת מחוז הצפון במשרד החינוך, היא אשר חתומה על נייר העמדה מיום 1.6.2017.

גיבוש עמדה ללא תשתית עובדתית ראויה ומספקת והתנהלות פסולה של המשיבים

6. אם כן, משרד החינוך נטל חלק בעבודת המטה המשותפת עם העירייה, והוא טוען לבחינה מעמיקה של צורכי החינוך של התלמידים הערבים בנצרת עילית. ואולם, עמדתו של משרד החינוך רצופה בהשערות ובמסקנות בלתי מנומקות. ניסיונות לקבל את המידע שהוביל לגיבוש העמדה עלה בתוהו. כאמור בעתירה, בקשת העותרים מיום 24.5.2017 לקבל מידע אודות התשתית העובדתית נדחתה ע"י ד"ר שמחון במכתבה מיום 1.6.2017, בו הודיעה לב"כ העותרים כי "מכתבי מיום 23.5.17 עומד בעינו ואין לי להוסיף עליו דבר". גם עתה אין משרד החינוך משיב לדרישה לפרטים נוספים שנשלחה אליו סמוך לאחר הגשת כתב התשובה (הבקשה צורפה להודעה ובקשה מטעם העותרים מיום 14.9.2017). אין זאת אלא, כי העמדה גובשה ללא תשתית עובדתית ראויה ומספקת.

7. התנהלות פסולה זו מצטרפת להתנהלותם של המשיבים מאז ניתן פסק הדין בעתירה הראשונה ועד עתה: האיחור בגיבוש העמדה, חרף לוח הזמנים שעוגן בפסק הדין; אי מענה לפניו; סירוב, כאמור, למסור מידע; ואי הגשת כתב תשובה על ידי העירייה, חרף שתי החלטות מפורשות של בית המשפט הנכבד מיום 16.7.2017 ומיום 14.9.2017.

עמדת משרד החינוך

8. בקליפת אגוז, עמדת משרד החינוך היא כי קיים מענה חינוכי עבור התלמידים הערבים תושבי נצרת עילית, שלהם אפשרות להתחנך או במסגרות החינוכיות בנצרת עילית (מסגרות יהודיות בלבד) או בבתי הספר בעיר נצרת (רשמיים ולא רשמיים כאחד). כאמור בסעיף 13 לכתב התשובה: "משרד החינוך לא מצא מקום להתערב בשיקולים המנומקים של הרשות המקומית כשם שלא מצא מקום להתערב גם בעבר, ובין היתר, מאחר שבנצרת עילית קיימים מוסדות חינוך ממלכתיים בהם לומדים יחד ילדים יהודים וערבים ובאשר להורים וילדים שאינם מעוניינים ללמוד במוסדות הממלכתיים הקיימים בנצרת עילית, יכולים הם לבחור בעיר נצרת הסמוכה מאוד".

לעניין טענת הבחירה

9. באשר לטענת הבחירה יש לתהות לגבי משמעותה של בחירה בהיעדר אלטרנטיבות לבחור מביניהן. להורים הערבים בנצרת עילית אין אפשרות לבחור עבור ילדיהם מסגרת חינוך ממלכתית ערבית בעירם. זאת, להבדיל מגוון האופציות החינוכיות הממלכתיות העומד לרשות ההורים לתלמידים היהודים בנצרת עילית. כתוצאה מכך אנוסים ההורים הערבים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר מחוץ לעיר מגוריהם. הם אינם בוחרים בכך. זוהי תוצאה הנכפית על ידי הרשויות שממאנות לפתוח מסגרת חינוכית ערבית בעיר נצרת עילית, והיא נגועה כל כולה בהפרת זכויות האדם של התלמידים הערבים, כאמור בעתירה.

קיומו/היעדרו של מענה חינוכי

10. קיומם של 4 גני ילדים ערבים בהם מתחנכים כ-112 ילדים מדי שנה, מהווה הוכחה לצורך החינוכי של התושבים הערבים בעיר ועל נכונות תושבי העיר הערבים לשלוח את ילדיהם

למוסדות חינוך בעירם בתנאי שמוסדות אלה יתאימו לצורכי ילדיהם. השכל הישר אף מחייב, שעשרות הלומדים בגני הילדים הערבים בנצרת עילית יקבלו מענה חינוכי בנצרת עילית גם לאחר שיסיימו את הגן. אי אפשר לבטל או לפטור צורך זה על ידי הפנייתם לבתי ספר בערים אחרות ואף לא על ידי הפניית התלמידים לבתי הספר בנצרת עילית המחנכים בשפה העברית בלבד.

11. קיומו של צורך חינוכי בשפה הערבית עולה מנתוני משרד החינוך גם בסעיפים 32-35 לכתב התשובה. לפי האמור, 159 תלמידים ערבים למדו בבתי ספר יהודים בנצרת עילית לעומת 1,954 תלמידים שלמדו במסגרות שונות בנצרת בשנת הלימודים הקודמת. נתון זה מלמד מעצמו על אי נגישותה של מערכת החינוך בנצרת עילית לתושביה הערבים המעדיפים באופן חד משמעי להתחנך בשפת אימם. אף אם נניח ש-159 התלמידים הערבים שלומדים בבתי הספר היהודים עושים זאת מבחירה מלאה, ולא מכורח בהיעדר מוסדות חינוך המלמדים בערבית, הרי שהללו מהווים 7.5% בלבד מסך התלמידים הערבים בבתי הספר. על פי נתוני משרד החינוך, 92.5% מהתלמידים הערבים בבתי הספר יוצאים מדי בוקר ללמוד בבתי ספר מחוץ לעירם. היש נתון מובהק יותר המצביע על היעדר מענה חינוכי לתלמידים הערבים בנצרת עילית?

12. בזוכרנו את הפערים, עליהם הצביעו העותרים בעתירה, בין בתי הספר בנצרת לבין בתי הספר בנצרת עילית; הבדלי הצפיפות בכיתות; וההשקעה בתלמידים היהודים בנצרת עילית – בראש סולם ההשקעה בתלמידים במדינה – לעומת ההשקעה בנצרת, אין לקבל את הפטור שנטלו לעצמן הרשויות ממתן מענה שוויוני לתלמידים הערבים בנצרת עילית, ואת הטלת האחריות למתן מענה חינוכי לתלמידים הערבים על רשות מקומית אחרת, שסובלת ממצוקות חינוכיות בעצמה.

13. יצויין, כי אף אם יש בין ההורים הערבים שמעדיפים לשלוח את ילדיהם למסגרות חינוך פרטיות ועדתיות, הרי שאלה דומים להורים יהודים שבחרים לשלוח את ילדיהם למסגרות שאינן רשמיות. אין בכך ליתר את חובתן של הרשויות להקים מוסד חינוכי ערבי בנצרת עילית עבור ההורים המבקשים לשלוח את ילדיהם למוסד ממלכתי בעירם.

הזכות להתחנך בשפת האם

14. זאת ועוד, בניגוד לאמור בסעיף 23 לכתב התשובה, העותרים אינם מבקשים להקים בית ספר "מגזרי", אלא בית ספר ממלכתי המלמד בערבית, כמוהו פרוסים רבים בכל רחבי הארץ. הלא משרד החינוך עצמו מודה בקיומן של תכניות לימוד מיוחדות לבתי ספר ולתלמידים ערבים בסעיף 21 לכתב התשובה.

15. אין להכביר מילים על מעמדה העילאי והרשמי של השפה הערבית במדינה; על כך שלבני ולבנות המיעוט הערבי במדינה עומדת הזכות לשפה ולתרבות; ועל כך שעל המדינה ורשויותיה חלה חובה להבטיח כי הם יוכלו לממש זכות זו. השפה היא חלק מאישיותו של אדם, ייחודו וזהותו. אך לפני ימים ספורים קיבל בית הגבוה לצדק את עתירתה של האגודה לזכויות האזרח בישראל, העותרת גם כאן ומייצגת את העותרים בהליך זה, וקבע,

כי החלטת הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו לפסול תשדיר הכולל הבעת חשש מהתבטאות בשפה הערבית בישראל אינו כדין. בית המשפט הזכיר בפסק דינו, כי ערבית היא "שפה רשמית בישראל ושפתו של המיעוט הגדול במדינה [...]". (בג"ץ 1169/17 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו (פסק דין מיום 13.9.2017, פסקה י"ז לפסק דינו של המשנה לנשיאה (בדימ') רובינשטיין)).

לאור האמור ובהצטרף לטעמים שנפרסו בעתירה מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים כמבוקש בעתירה.

18 בספטמבר 2017

אבן ברי סנא, עו"ד
ב"כ העותרים